

פרשת תולדות תש"פ
בעניין מעשה תעוים

בראשית פרק כה

(יט) ואלה תולדות יצחק בן־אברהם אברהם הוליד את־יצחק : (כ) ויהי יצחק בן־ארבעים שנה בקחתו את־רבקה בת־בתיאל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה : (כא) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו : (כב) ויתרצו הפנים בקרבה ותאמר אספן למה זה אנכי ותלך לדרש את־ה': (כג) ויאמר ה' לה שני גיים גוים בבטןך ושני לאמים ממעיך יפרדו ולאם מלאם יאמץ ורב יעבד צעיר : (כד) וימלאו ימיה ללדת והנה תומם בבטנה : (כה) ויצא הראשון אדמוני פלו כאדרת שער ויקראו שמו עשו : (כו) ואחרי כן יצא אחיו וידו אחזת בעקב עשו ויקרא שמו יעקב ויצחק ברששים שנה בלדת אתם : (כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד איש שדה ויעקב איש תם ישב אהלים : (כח) ויאהב יצחק את־עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את־יעקב :

רש"י

(יט) **ואלה תולדות יצחק** - יעקב ועשיו האמורים בפרשה : **אברהם הוליד את יצחק** - על ידי שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוזקק לומר אברהם הוליד את יצחק, לפי שהיו ליצני הדור אמרים מאבילמך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו, מה עשה הקדוש ברוך הוא, צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק, וזהו שכתב כאן יצחק בן אברהם היה, שהרי עדות יש שאברהם הוליד את יצחק : (כ) **בן ארבעים שנה** - שהרי כשבא אברהם מהר המוריה נתבשר שנולדה רבקה, ויצחק היה בן שלשים ושבע שנה, שהרי בו בפרק מתה שרה, ומשנולד יצחק עד העקידה שמתה שרה שלושים ושבע שנה, ובת תשעים היתה כשנולד יצחק, ובת מאה עשרים ושבע כשמתה, שנאמר (כג א) ויהיו חיי שרה וגו', הרי ליצחק שלושים ושבע שנים ובו בפרק נולדה רבקה, המתין לה עד שתהא ראויה לביאה שלש

שנים ונשאה : **בת בתואל מפדן ארם אחות לבן** - וכי עדיין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם, אלא להגיד שבחה שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע, ולא למדה ממעשיהם : **מפדן ארם** - על שם ששני ארם היו ארם נהרים וארם צובה, קורא אותו פדן, לשון (שמואל א' יא ז) צמד בקר, תרגום פדן תורין. ויש פותרין פדן ארם כמו (הושע יב יג) שדה ארם, שבלשון ישמעאל קורין לשדה פדן : (כא) **ויעתר** - הרבה והפציר בתפלה : **ויעתר לו** - נתפצר ונתפייס ונתפתה לו, ואומר אני כל לשון עתר לשון הפצרה ורבויה הוא וכן (יחזקאל ח יא) ועתר ענן הקטרת, מרבית עלית העשן, וכן (שם לה יג) והעתרתם עלי דבריכם, וכן (משלי כז ו) נעתרות נשיקות שונא, דומות למרובות והנם למשא. אינקריישימיניט [רבוין] בלע"ז : **לנכח אשתו** - זה עומד בזוית זו ומתפלל, וזו עומדת בזוית זו ומתפללת : **ויעתר לו** - לו ולא לה, שאין דומה תפלת צדיק בן צדיק לתפלת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה : (כב) **ויתרוצו** - על כרחך המקרא הזה אומר דורשני, שסתם מה היא רציצה זו וכתב אם כן למה זה אנכי. רבותינו דרשוהו לשון ריצה, כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר יעקב רץ ומפרכס לצאת, עוברת על פתחי עבודה זרה עשו מפרכס לצאת. דבר אחר מתרוצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות : **ותאמר אם כן** - גדול צער העבור : **למה זה אנכי** - מתאוה ומתפללת על הריון : **ותלך לדרוש** - לבית מדרשו של שם : **לדרוש את ה'** - שיגיד לה מה תהא בסופה : (כג) **ויאמר ה' לה** - על ידי שליח, לשם נאמר ברוח הקודש והוא אמר לה : **שני גוים בבטןך** - גיים כתיב, אלו אנטונינוס ורבי, שלא פסקו מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים : **ושני לאמים** - אין לאום אלא מלכות : **ממעיד יפרדו** - מן המעים הם נפרדים, זה לרשעוץ וזה לתומו : **מלאם יאמץ** - לא ישוו בגדולה, כשזה קם זה נופל, וכן הוא אומר (יחזקאל כו ב) אמלאה החרבה, לא נתמלאה צור אלא מחורבנה של ירושלים : (כד) **וימלאו ימיה** - אבל בתמר כתיב (להלן לח כז) ויהי בעת לדתה. שלא מלאו ימיה כי לשבעה חדשים ילדתם : **והנה תומם** - חסר, ובתמר תאומים מלא לפי ששניהם צדיקים, אבל כאן אחד צדיק ואחד רשע : (כה) **אדמוני** - סימן הוא שיהא שופך דמים : **כלו כאדרת שער** - מלא שער כטלית של צמר המלאה שער פלוקיד"א בלע"ז [אריג צמר] : **ויקראו שמו עשו** - הכל קראו לו כן, לפי שהיה נעשה ונגמר בשערו כבן שנים הרבה : (כו) **ואחרי כן יצא אחיו וגו'** - שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו, בדין היה אוחו בו לעכבו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה ועשו מן השניה, צא ולמד משפופרת שפיה קצרה, תן לה שתי אבנים זו תחת זו, הנכנסת ראשונה תצא אחרונה, והנכנסת אחרונה תצא ראשונה, נמצא עשו הנוצר באחרונה יצא ראשון, ויעקב שנוצר ראשונה יצא אחרון, ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה, ויפטור את רחמה, ויטול את הבכורה מן הדין : **בעקב עשו** - סימן שאין זה מספיק לגמור מלכותו עד שזה עומד ונוטלה הימנו : **ויקרא שמו יעקב** - הקדוש ברוך הוא. דבר אחר אביו קרא לו יעקב על שם אחיות העקב : **בן ששים שנה** - עשר שנים משנשאה עד שנעשית בת שלש עשרה שנה וראויה להריון ועשר שנים הללו צפה והמתין לה כמו שעשה אביו לשרה, כיון שלא נתעברה ידע שהיא עקרה והתפלל עליה. ושפחה לא רצה לישא, לפי שנתקדש בהר המוריה להיות עולה תמימה : (כז) **ויגדלו הנערים ויהי עשו** - כל זמן שהיו קטנים לא היו נכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני שלש עשרה שנה זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודה זרה : **יודע ציד** - לצוד ולרמות את אביו בפיו, ושואלו אבא היאך מעשרין את המלח ואת התבן, כסבור אביו שהוא מדקדק במצות : **איש שדה** - כמשמעו אדם בטל וצודה בקשתו חיות ועופות : **תם** - אינו בקי בכל אלה, אלא כלבו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי תם : **ישב אהלים** - אהלו של שם ואהלו של עבר : (כח) **בפיו** - כתרגומו בפיו של יצחק. ומדרשו בפיו של עשו שהיה צד אותו ומרמהו בדבריו :

בראשית פרק כז

(כא) ויאמר יצחק אל־יעקב גִּשְׁהָא וְאִמְשֶׁךְ בְּנֵי הָאֵתָה זֶה בְּנֵי עֵשׂו אִסְלָא : (כב) ויגש יעקב אל־יצחק אָבִיו ויִמְשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהִזְדִּים יְדֵי עֵשׂו : (כג) וְלֹא הִפְיֵרוּ בִּיְהִי יְדָיו בְּיַדִּי עֵשׂו אָחִיו שְׁעֵרַת וַיְבַרְכֵהוּ :

ישעיהו פרק מ פסוק ב

דַּבְּרוּ עֲלֵיב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צְבֹאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָה כִּי לָקַחָה מִיָּד ה' כְּפָלִים כְּכֹל חַטָּאתֶיהָ :

מסכת סנהדרין דף צב ע"א

ואמר רבי אלעזר: כל המחליף בדיבורו - כאילו עובד עבודה זרה, כתיב הכא והייתי בעיניו כמתעתע, וכתיב התם הבל המה מעשה תעתעים.

Rembrandt, *Esau Selling His Birthright to Jacob* (c. 1641)
Drawing with pen and brush; 20 x 17 cm. (British Museum)

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.